

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини  
Кафедра практичного мовознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри  
практичного мовознавства

Н. А. Цимбал

“ 22 ” серпня 20 19 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**ГП.1.04 СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА МОВА З ПРАКТИКУМОМ**

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Спеціальність 013 Початкова освіта

(шифр і назва напрямку підготовки/спеціальності)

Освітньо-професійна програма Початкова освіта. Дошкільна освіта

(назва освітньої програми)

Факультет/інститут початкової освіти

(назва факультету/інституту)

Робоча програма Сучасна українська мова з практикумом для студентів спеціальності  
013 Початкова освіта

---

Розробник: Січкара С. А., кандидат філологічних наук, доцент кафедри практичного мовознавства

---


Робочу програму схвалено на засіданні кафедри практичного мовознавства

---

Протокол від № 1 «27» серпня 2019 року

Завідувач кафедри практичного мовознавства

---

  
\_\_\_\_\_  
(підпис)

(Цимбал Н. А.)  
(прізвище та ініціали)

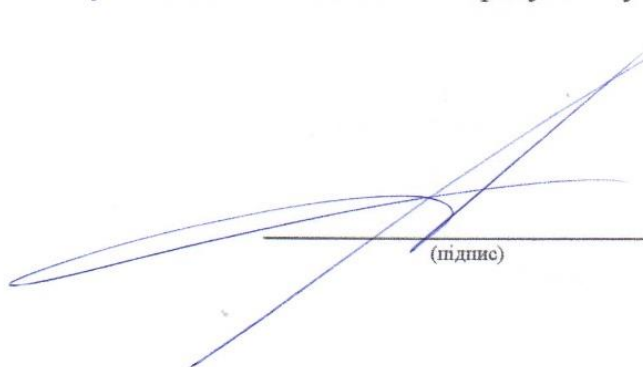
Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні науково-методичної комісії факультету/інституту початкової освіти

---

Протокол від № 1 «30» серпня 2019 року

Голова науково-методичної комісії факультету/інституту початкової освіти

---

  
\_\_\_\_\_  
(підпис)

(Ящук О. М.)  
(прізвище та ініціали)

© Січкара С. А., 2019 рік  
© Умань, 2019 рік

## 1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань <u>01. Освіта</u> (шифр і назва)	Обов'язкова	
Модулів – 2	Спеціальність <u>013 Початкова освіта</u> (шифр і назва)	Рік підготовки	
Змістових модулів – 5		2-й	1-й, 2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання <u>реферат</u> (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 180/180		1-й, 2-й	2-й, 3-й, 4-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 3	Освітній ступінь: <u>бакалавр</u>	Лекції	
		28 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		58 год.	12 год.
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		40 год.	106 год.
		Індивідуальні завдання	
		54 год.	54 год.
Вид контролю			
іспит	іспит		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 47,8/52,2

для заочної форми навчання –

## **2. Мета та завдання навчальної дисципліни**

**Мета:** формувати національно-мовну особистість; виховати розуміння потреби вивчення і постійного удосконалення рідної мови; сприяти розвитку духовних цінностей студентів та підвищувати рівень мовленнєвої культури майбутніх вчителів початкових класів.

### **Завдання:**

- забезпечити теоретичну і практичну підготовку студентів;
- дати основні відомості про мову як суспільне та історичне явище, про структуру і закономірності її розвитку;
- допомогти оволодіти нормами сучасної української літературної мови;
- виробити міцні практичні навички мовного аналізу, грамотного письма і високої культури мовлення, бережного ставлення до слова.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у результаті вивчення курсу студент оволодіває такою компетентністю:

**ЗК 4. Комунікативна.** Здатність спілкуватися державною мовою на офіційно-діловому рівні; володіти навичками нормативного літературного мовлення (його усною та писемною формою) в різних сферах комунікації. Здатність до розуміння чужих і продукування власних програм комунікативної поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, активній взаємодії з іншими мовленнєвими суб'єктами. Уміння володіти різновидами стилів мовленнєвого спілкування в ситуаціях запобігання та врегулювання конфліктів.

### **Очікувані результати навчання:**

**ПРН 13.** Здійснювати комунікацію, орієнтуючись на стилі мовленнєвого спілкування у процесі вирішення професійно-педагогічних задач.

**ПРН 15** Використовувати сучасні засоби комунікації задля підвищення рівня професійної культури майбутнього педагога.

## **3. Мова навчання**

Мова навчання: українська

## 4. Програма навчальної дисципліни

### Змістовий модуль 1. Фонетика. Фонологія.

**Тема 1.** Вступ. Загальні відомості про українську мову, її склад та походження.

Українська мова – національна мова українського народу, одна з форм його національної культури. Українська літературна мова як унормована форма загальнонародної мови. Діалектний склад української мови : загальна характеристика діалектів території України; фонетичні, морфологічні і лексичні особливості південно-східного діалекту, південно-західного діалекту, північного діалекту.

**Тема 2.** Сильові різновиди писемної та усної форм літературної мови.

Стилістична диференціація словникового складу української мови. Основне призначення, сфери використання і мовні засоби наукового стилю (його підстилів), стилю масової інформації (його підстилів), офіційно-діловий (його підстилів), художнього (його підстилів), розмовного (його підстилів), конфесійного. Питання культури української мови в оцінці видатних письменників, учених, громадських діячів.

**Тема 3.** Фонетика і фонологія.

Фонетика української мови як учення про звукову систему. Акустичні властивості мовних звуків. Анатомо-фізіологічний аспект дослідження мовних звуків. Органи мовлення та їх функції. Звук і фонема. Лінгвістичний аспект вивчення звуків мови. Основні ознаки фонем. Різновиди алофонів фонем.

**Тема 4.** Система фонем сучасної української літературної мови.

Фонологічна система української літературної мови. Система голосних фонем: склад і основні особливості системи голосних фонем; артикуляційно-акустична класифікації голосних фонем; головні вияви і варіанти голосних фонем. Система приголосних фонем: склад і основні особливості системи приголосних фонем; класифікації приголосних фонем (за основними алофонами); приголосні фонем у їх звукових виявах. Фонетична та фонематична транскрипція. Транслітерація.

**Тема 5.** Модифікація фонем.

Комбінаторні та позиційні модифікації голосних, асиміляція голосних (гармонійна асиміляція). Комбінаторні модифікації приголосних.

**Тема 6.** Фонетичні явища у системі голосних.

Поняття про чергування. Найдавніші чергування у коренях дієслів. Чергування /o/, /e/ з /i/. Чергування /o/, /e/ з фонетичним нулем. Чергування /u/ у звукосполученні /ru/, /лу/ з /o/ або /e/. Чергування /e/ з /o/ після шиплячих та й. Зміна етимологічного /o/ на /a/. Втрата і поява ненаголошених голосних.

**Тема 7.** Фонетичні явища в системі приголосних.

Чергування /g/, /k/, /x/ з /ж/, /ч/, /ш/ та /з', /ц', /с'. Чергування приголосних у коренях дієслів. Чергування губних з губними і /л/. Приставні приголосні. Явища метатези.

### **Тема 8.** Склад. Наголос.

Склад. Наукові теорії складу. Типи складів в українській мові. Основні закономірності складоподілу. Наголос. Ознаки українського наголосу. Наголос як засіб вираження лексичного і граматичного значення слова. Головний і побічний наголоси. Проклітики та енклітики.

### **Тема 9.** Українська орфоепія.

Поняття орфоепії. Основні і риси сучасної української літературної вимови: вимова голосних, вимова приголосних звуків, вимова груп приголосних, вимова іншомовних слів. Причини відхилення від орфоепічних норм.

### **Тема 10.** Графіка та орфографія.

Українська графіка, її основні принципи. Поняття про графему. Алфавіт. Неалфавітні графічні знаки. Українська орфографія як розділ мовознавства. Розділи орфографії. Орфограма. Орфографічне правило. Принципи української орфографії. Уживання знака м'якшення, апострофа.

## **Змістовий модуль 2. Лексика. Фразеологія**

### **Тема 11.** Слово у лексико-семантичній системі української мови.

Ознаки слова як мовної одиниці. Знакова природа слова. Семантичні зв'язки у словниковому складі. Типи лексичних значень слів в українській мові. Пряме та переносне значення слів; основні типи переносних значень слів. Полісемія, омонімія, синонімія, антонімія, паронімія.

### **Тема 12.** Лексика української мови з погляду походження.

Споконвічна українська лексика. Старослов'янізми у складі лексики української мови. Запозичення зі слов'янських мов. Запозичення із неслов'янських мов. Іншомовні слова в українській мові; джерела та способи їх засвоєння. Характер адаптації іншомовних слів у лексичній системі української мови.

**Тема 13.** Лексика сучасної української літературної мови з погляду сфер уживання та експресивно-стилістичного погляду.

Активна та пасивна лексика. Неологізми, архаїзми та історизми. Міжстильова та стилістично забарвлена лексика. Загальноновживана, спеціальна, термінологічна та професійна лексика. Слова, обмежені територіальним ужитком або соціальним середовищем.

### **Тема 14.** Фразеологія. Лексикографія

Поняття про фразеологію як розділ мовознавства. Основні типологічні ознаки фразеологізмів, їх класифікація. Багатозначність фразеологізмів, явища синонімії та антонімії у фразеології. Джерела формування фразеології української мови. Предмет і завдання лексикографії. Поняття про словник; основні типи словників. З історії української лексикографії.

## **Змістовий модуль 3. Морфеміка. Словотвір**

### **Тема 15.** Морфеміка

Самобутність української морфеміки. Морфеміка як мовознавчий розділ. Основні поняття морфеміки. Способи членування слів на морфемі. Типи морфем. Способи поєднання морфем. Системні відношення (багатозначність, омонімія,

синонімія та антонімія) на рівні морфем української мови. Зміни у морфемній структурі слова.

#### **Тема 16.** Дериватологія

Самобутність української словотвірної системи. Дериватологія (словотвір) як мовознавчий розділ. Словотвірна система сучасної української мови. Способи творення слів. Морфологічні способи словотворення: а) афіксальний; б) безафіксний; в) складання основ та їхніх частин. Неморфологічні способи словотворення: а) лексико-семантичний (або семантичний); б) лексико-синтаксичний; в) морфолого-синтаксичний; г) контамінаційний. Нищівне втручання у словотвірну систему української мови (30-90-ті роки ХХ ст.). Типові порушення словотвірної мовної норми.

#### **Змістовий модуль 4. Морфологія**

#### **Тема 17.** Самостійні частини мови. Іменник

Частини мови і принципи їх класифікації. Самобутність українського іменника. Загальна характеристика іменника як частини мови. Лексико-граматичні розряди іменника: загальні і власні іменники, конкретні й абстрактні іменники, предметні і речовинні іменники, збірні іменники, назви істот і неістот. Граматичні категорії іменника: роду, числа, відмінка. Відмінювання іменників: система закінчень іменників першої відміни, система закінчень іменників другої відміни, система закінчень іменників третьої відміни, система закінчень іменників четвертої відміни, особливості відмінювання множинних іменників, невідмінювані іменники.

#### **Тема 18.** Прикметник

Самобутність українського прикметника. Загальна характеристика іменника як частини мови. Значеннєво-граматичні розряди прикметників: якісні, відносні, присвійні. Перехід прикметників з одного семантичного розряду в інший. Словозміна прикметників: групи прикметників, різновиди прикметникових закінчень.

#### **Тема 19.** Числівник

Самобутність українського числівника. Загальна характеристика числівника як частини мови. Розряди числівників за значенням і граматичними ознаками. Відмінювання та вживання кількісних числівників. Відмінювання та вживання порядкових числівників. Зв'язок числівників з іменниками.

#### **Тема 20.** Займенник

Самобутність українського займенника. Загальна характеристика займенника як частини мови. Співвідношення займенників з іншими частинами мови. Розряди займенників. Відмінювання та вживання займенників. Перехід займенників в інші частини мови. Проніміналізація.

#### **Тема 21.** Дієслово

Самобутність українського дієслова. Загальна характеристика дієслова як частини мови. Категорії дієслова: перехідності/неперехідності, стану, виду, способу, часу, особи, роду, числа та відмінка. Парадигма дієслова. Дві основи дієслова. Дієвідміни дієслова. Архаїчні (атематичні) дієслова. Дієприкметник.

Предикативні форми на -но, -то. Дієприслівник.

#### **Тема 22.** Прислівник

Самобутність українського прислівника. Семантико-синтаксичні характеристики прислівника: означальні, обставинні, предикативні, модальні. Морфологічні типи прислівників. Ступені порівняння прислівників.

#### **Тема 23.** Несамостійні частини мови

Службові частини мови: прийменник, сполучник. Проміжні частини мови: частка, вигук.

#### **Змістовий модуль 5. Синтаксис**

#### **Тема 24.** Словосполучення

Самобутність українського синтаксису. Поняття про словосполучення, його функції. Типи словосполучень. Способи зв'язку слів у словосполученні: узгодження, керування, прилягання. Типові порушення дієслівного, прикметникового та іменникового керування.

#### **Тема 25.** Типи речень. Синтаксис простого речення

Поняття про речення. Ознаки речення: предикативність, модальність, змістова закінченість, інтонація, наявність граматичної основи. Типи речень. Характеристика простого речення: за характером предикативних відношень, за метою вислову думки, за наявністю потрібних членів речення для висловлювання, за головним членами речення, за наявністю другорядних членів речення, за наявністю внесень.

#### **Тема 26.** Головні члени речення

Диференційні ознаки підмета. Структура підмета: простий, складний і складений. Диференційні ознаки присудка. Структура присудка: простий, складний і складений (складений дієслівний, складений іменний). Особливості зв'язку підмета з присудком. Тире між підметом і присудком та на місці пропущених членів речення.

#### **Тема 27.** Другорядні члени речення

Критерії виокремлення та розмежування другорядних членів речення.

Диференційні ознаки додатка. Структура додатка: простий і складений. Прямі і непрямі додатки. Диференційні ознаки означення. Структура означення: просте, складне і складене. Узгоджені і неузгоджені означення. Прикладка: непоширена та поширена. Узгодження прикладки з означуваним словом. Диференційні ознаки обставини. Структура обставини: проста, складна і складена. Різновиди обставин. Розділові знаки при однорідних членах речення.

#### **Тема 28.** Синтаксичне й актуальне членування речення

Односкладні речення. Називне (номінативне) речення. Особові речення: означено-особове, неозначено-особове, узагальнено-особове. Безособове речення. Інфінітивне речення. Синонімія односкладних речень.

#### **Тема 29.** Просте ускладнене речення

Внесення. Звертання. Вставлені мовні одиниці. Вставні мовні одиниці. Слова-речення, однорідні члени речення. Відокремлені члени речення: додатки,



означення, обставини. Розділові знаки при відокремлених членах речення.

**Тема 30.** Синтаксис складного речення

Диференційні ознаки складного речення. Класифікація речення: за типом зв'язку, за типами сполучників. Складносурядне речення: засоби зв'язку та характер відношень між частинами. Складнопідрядне речення: принципи класифікації, засоби зв'язку, різновиди. Безсполучникове речення: засоби зв'язку, характер смислових і граматичних відношень. Багатокомпонентне складне речення. Розділові знаки в складному реченні.

**Тема 31** Способи відтворення чужого мовлення

Пряма і непряма мова. Діалог. Цитата. Розділові знаки при прямій мові та оформленні цитат.

**Тема 32.** Складні форми організації мовлення

Складне синтаксичне ціле (або надфразна єдність). Абзац. Період.

**Тема 33.** Пунктуація

Принципи української пунктуації: структурний, смисловий та інтонаційний. Система розділових знаків.

## 5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
<b>Модуль 1</b>												
<b>Змістовий модуль 1. Фонетика. Фонологія.</b>												
Тема 1. Вступ. Загальні відомості про українську мову, її склад та походження.	6	2	2	–	–	2	4	2				2
Тема 2. Сильові різновиди писемної та усної форм літературної мови.	2	–	2	–	–	–	4					4
Тема 3. Фонетика і фонологія.	6	2	2	–	–	2	4		2			2
Тема 4. Система фонем сучасної української літературної мови.	4	–	2	–	–	2	4					4
Тема 5. Модифікація фонем.	4	–	2	–	–	2	4					4
Тема 6. Фонетичні явища у системі голосних.	6	2	2	–	–	2	4					4
Тема 7. Фонетичні явища в системі приголосних.	6	2	2	–	–	2	2					2
Тема 8. Склад. Наголос.	2	–	2	–	–	–	4					4
Тема 9. Українська орфоепія.	2	–	2	–	–	–	2					2
Тема 10. Графіка і орфографія.	–	–	–	–	–	–	4					4
<b>Разом за змістовим модулем 1</b>	<b>38</b>	<b>8</b>	<b>18</b>	<b>–</b>	<b>–</b>	<b>12</b>	<b>36</b>	<b>2</b>	<b>2</b>			<b>32</b>
<b>Змістовий модуль 2. Лексика. Фразеологія</b>												
Тема 11. Слово в лексико-семантичній системі української мови.	6	2	2	–	–	2	4					4
Тема 12. Лексика української мови з погляду походження.	4	–	2	–	–	2	4	2				2
Тема 13. Лексика	4	–	2	–	–	2	4		2			2

сучасної української літературної мови з погляду сфер уживання та експресивно-стилістичного погляду.												
Тема 14. Фразеологія. Лексикографія.	2		2	–	–	–	4					4
<b>Разом за змістовим модулем 2</b>	<b>18</b>	<b>2</b>	<b>8</b>	<b>–</b>	<b>–</b>	<b>6</b>	<b>16</b>	<b>2</b>	<b>2</b>			<b>12</b>
<b>Змістовий модуль 3. Морфеміка. Словотвір</b>												
Тема 15. Морфеміка	4	2	2	–	–	–	4					4
Тема 16. Дериватологія	6	2	2	–	–	2	4		2			2
<b>Разом за змістовим модулем 3</b>	<b>10</b>	<b>4</b>	<b>4</b>	<b>–</b>	<b>–</b>	<b>2</b>	<b>8</b>		<b>2</b>			<b>6</b>
<b>Змістовий модуль 4. Морфологія</b>												
Тема 17. Самостійні частини мови. Іменник	6	2	2	–	–	2	6	2				4
Тема 18. Прикметник	4		2	–	–	2	4					4
Тема 19. Числівник	4	2	2	–	–	–	2					2
Тема 20. Займенник	2		2	–	–	–	4					4
Тема 21. Дієслово	6	2	2	–	–	2	4		2			2
Тема 22. Прислівник	2	–	2	–	–	–	4					4
Тема 23. Несамостійні частини мови	4	–	2	–	–	2	2					2
<b>Разом за змістовим модулем 4</b>	<b>28</b>	<b>6</b>	<b>14</b>	<b>–</b>	<b>–</b>	<b>8</b>	<b>26</b>	<b>2</b>	<b>2</b>			<b>22</b>
<b>Змістовий модуль 5. Синтаксис</b>												
Тема 24. Словосполучення	2		2	–	–	–	4	2				2
Тема 25. Типи речень. Синтаксис простого речення	4	2	2	–	–	–	4					4
Тема 26. Головні члени речення	4	2	2	–	–	–	4					4
Тема 27. Другорядні члени речення	6	2	2	–	–	2	6		2			4
Тема 28. Синтаксичне й актуальне членування речення	4	–	2	–	–	2	4					4
Тема 29. Просте ускладнене речення	2	–	–	–	–	2	4					4
Тема 30. Синтаксис складного речення	6	2	4	–	–	–	4					4
Тема 31. Способи відтворення чужого мовлення	2	–	–	–	–	2	4		2			2
Тема 32. Складні форми	2	–	–	–	–	2	2					2

організації мовлення												
Тема 33. Пунктуація	2	–	–	–	–	2	4					4
<b>Разом за змістовим модулем 5</b>	<b>34</b>	<b>8</b>	<b>14</b>	<b>–</b>	<b>–</b>	<b>12</b>	<b>40</b>	<b>2</b>	<b>4</b>			<b>34</b>
<i>Усього годин:</i>	<b>118</b>	<b>28</b>	<b>58</b>	<b>–</b>	<b>–</b>	<b>40</b>	<b>126</b>	<b>8</b>	<b>12</b>			<b>106</b>
<b>Модуль 2</b>												
<i>ІНДЗ</i>	–	–	–	–	54	–	54					54
<i>Усього годин</i>	<b>180</b>	<b>28</b>	<b>58</b>	<b>–</b>	<b>54</b>	<b>40</b>	<b>180</b>	<b>8</b>	<b>12</b>			<b>54</b>
												<b>106</b>

## 6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Вступ. Загальні відомості про українську мову, її склад та походження.	2	
2	Стильові різновиди писемної та усної форм літературної мови.	2	
3	Фонетика і фонологія.	2	2
4	Система фонем сучасної української літературної мови.	2	
5	Модифікація фонем.	2	
6	Фонетичні явища у системі голосних.	2	
7	Фонетичні явища в системі приголосних.	2	
8	Склад. Наголос.	2	
9	Українська орфоепія.	2	
10	Слово в лексико-семантичній системі української мови.	2	
11	Лексика української мови з погляду походження.	2	
12	Лексика сучасної української літературної мови з погляду сфер уживання.	2	2
13	Фразеологія. Лексикографія.	2	
14	Морфеміка.	2	
15	Дериватологія.	2	2
16	Самостійні частини мови. Іменник	2	
17	Прикметник	2	
18	Числівник	2	
19	Займенник	2	
20	Дієслово	2	2
21	Прислівник	2	
22	Несамостійні частини мови	2	
23	Словосполучення	2	
24	Типи речень. Синтаксис простого речення	2	
25	Головні члени речення	2	
26	Другорядні члени речення	2	2
27	Синтаксичне й актуальне членування речення	2	2
28	Синтаксис складного речення	2	
29	Синтаксис складного речення	2	
Разом		58	12

## 7. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота студентів є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних дисциплін і регламентується Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах України, затвердженим наказом Міністерства освіти України від 02.06.93р. № 161.

Самостійна робота – це спланована пізнавальна, організаційно і методично направлена діяльність, яка здійснюється без прямої допомоги викладача, на досягнення результату.

Мета: розвиток творчих здібностей та активізація розумової діяльності студентів; формування в студентів потреби безперервного самостійного поповнення знань; розвиток морально-вольових зусиль.

Завдання: навчити студентів самостійно працювати з літературою; творчо сприймати навчальний матеріал і осмислювати його; сформувані навички щоденної самостійної роботи з метою одержання та узагальнення знань, умінь і навичок.

Самостійна робота студентів забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної навчальної дисципліни: основна література (підручник, конспект лекцій викладача, навчальні та методичні посібники); додаткова література (наукова, фахова, монографічна, періодична); методичні матеріали (методичні вказівки щодо виконання самостійної роботи студентів).

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Історія української літературної мови. Давні писемні пам'ятки.	2	5
2.	Нищівне втручання у фонетичну систему української мови (30-90-ті роки ХХ ст.).	2	5
3.	Принципи виділення фонем.	2	5
4.	Типові порушення фонетичної норми.	2	6
5.	Історичні передумови виникнення чергувань в системі голосних.	2	5
6.	Історичні передумови виникнення чергувань в системі приголосних.	2	5
7.	Нищівне втручання у лексичну систему української мови (30-90-ті роки ХХ ст.).	2	5
8.	Позамовні та мовні чинники запозичень. Ставлення до запозичень в інших мовах.	2	6
9.	Горизонтальне та вертикальне членування мови.	2	5
10.	Основні тенденції розвитку словотвірної системи сучасної української літературної мови.	2	5
11.	Грамаітичне значення, грамаітична форма та грамаітична категорія.	2	5
12.	Критерії класифікації слів за частинами мови.	2	5
13.	Особливості вживання активних дієприкметників.	2	6
14.	Особливості прийменникових конструкцій.	2	5
15.	Детермінанти.	2	5
16.	Сфера використання односкладних речень.	2	6
17.	Просте ускладнене речення.	2	5
18.	Способи відтворення чужого мовлення.	2	6
19.	Складні форми організації мовлення.	2	5

20.	Пунктуація.	2	6
Разом		40	106

### **8. Індивідуальне навчально-дослідне завдання**

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) є видом позааудиторної самостійної роботи студента навчального чи навчально-дослідного характеру, яке використовується у процесі вивчення програмового матеріалу навчального курсу.

**Мета.** Самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчального курсу і розвиток навичок самостійної роботи.

**Зміст.** ІНДЗ – це завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, одержаних у процесі лекційних та практичних занять.

Порядок подання та захисту ІНДЗ: звіт про виконання ІНДЗ подається у вигляді реферату з титульною сторінкою стандартного зразка та внутрішнім наповненням із зазначенням усіх позицій змісту завдання (за об'ємом до 10 аркушів). Обов'язковий захист завдання шляхом усного звіту студента про виконану роботу (до 5 хв.); оцінка за ІНДЗ є обов'язковим компонентом екзаменаційної оцінки і враховується при виведенні підсумкової оцінки з навчального курсу.

#### **I Варіант**

Справжнє духовне спілкування народжується там, де вчитель надовго стає другом, однодумцем і товаришем дитини в спільній справі. Я відчував, що така єдність необхідна мені не тільки для радості творчої праці, а й для того, щоб учити своїх колег науки й мистецтва виховання. Живе, безпосереднє, повсякденне спілкування з дітьми — джерело думок, педагогічних відкриттів, радостей, смутку, розчарувань, без яких немислима творчість у нашій праці. Я прийшов до висновку, що головний вихователь повинен бути вихователем невеличкого дитячого колективу, другом і товаришем дітей. Ця впевненість ґрунтувалася на педагогічних переконаннях, які склалися в мене ще до роботи в Павлівській школі.

#### **II Варіант**

Уже в перші роки педагогічної роботи мені стало ясно, що справжня школа — це не тільки місце, де діти набувають знань і вмінь. Навчання — дуже важлива, але не єдина сфера духовного життя дитини. Чим ближче я придивлявся до того, що всі ми звикли називати навчально-виховним процесом, тим більше переконувався, що справжня школа — це багатогранне духовне життя дитячого колективу, в якому вихователь і вихованець об'єднані багатьма інтересами і захопленнями. Людина, яка зустрічається з учнями тільки на уроці, не знає дитячої душі, а хто не знає дитини, той не може бути вихователем. Для такої людини за сімома замками зачинено думки, почуття й прагнення дітей.

1. Вказати стильовий різновид тексту.
2. Написати текст фонематичною транскрипцією.

3. Написати текст фонетичної транскрипцією.
4. Вказати комбінаторні та позиційні модифікації голосних.
5. Вказати комбінаторні модифікації приголосних.
6. Виписати слова, у яких наявні чергування голосних (проілюструвати).
7. Виписати слова, у яких наявні чергування приголосних (проілюструвати).
8. Поділити слова на склади.
9. Вказати, які типи лексичних значень слів є в тексті.
10. Знайти і підкреслити слова з прямим та переносним значенням слів (вказати тип перенесення).
11. Знайти і підкреслити однозначні та багатозначні слова.
12. Дібрати омоніми, синоніми, антоніми і пароніми до слів тексту.
13. Проаналізувати текст щодо лексики української мови з погляду походження.
14. Проаналізувати текст щодо лексики української мови з погляду сфер вживання.
15. Зробити морфемний розбір 5 слів.
16. Вказати тип словотворення (3 слів).

#### **Теми для додаткових повідомлень:**

1. Походження української мови.
2. Мова українських письменників у взаємодії з територіальними діалектами (за вибором).
3. Два погляди на фонетику як науку. Обґрунтуйте обидва розуміння фонетики й висловіть своє ставлення до них.
4. У чому полягає ідея подвійного членування мовного потоку, висловлена вперше І.Бодуеном де Куртене й обґрунтована згодом А.Мартіне? Що спільного і що відмінного в обох учених щодо трактування першого і другого членування?
5. У чому полягає принципова відмінність розуміння фонемі представниками Ленінградської (Щербівської) і Московської фонологічних шкіл?
6. Встановіть фонемний склад слів спочатку на основі Ленінградської фонемної школи, а потім – Московської. В обох випадках запишіть слова фонематичною транскрипцією (слова за вибором).
7. Порівняйте погляди вчених (О.Синявський, М.Йогансен, М.Жовтобрюх) на кількість голосних фонем у сучасній українській мові. Порівняйте їх і наведіть аргументи на користь кожного з них.
8. Як розв'язується питання про фонологічний статус подовжених приголосних у мовознавчій літературі? Викладіть це питання у формі короткого реферату.
9. Порівняйте класифікацію приголосних української мови за місцем творення у М.Жовтобрюха, Н.Тоцької та Л.Прокопової. Поясніть наявні у них відмінності. Чим зумовлені відмінності у класифікації?
10. Порівняйте класифікацію основних алофонів приголосних української



мови у М.Жовтобрюха і Н.Тоцької за способом творення. Поясніть, у чому полягає відмінність у віднесенні афrikат до тої чи іншої групи.

11. Порівняйте класифікацію основних алофонів приголосних української мови у М.Жовтобрюха і Н.Тоцької за способом творення. До якої групи вони відносять приголосні [м], [н], [н'], [л], [л'], [р], [р']. З яких міркувань виходять автори?

12. Проаналізуйте фонетичні транскрипції М.Наконечного, М.Жовтобрюха, П.Коструби. У вигляді реферату зробіть зіставний аналіз їх, відзначаючи спільні й відмінні риси.

13. Проаналізуйте обґрунтування фонетичних та історичних чергувань у рекомендованій літературі. Зокрема, поясніть трактування поняття «живі (фонетичні) чергування» у М.Жовтобрюха, П.Коструби та Н.Тоцької.

14. Зміни звуків у мовному потоці М.Жовтобрюх називає асимілятивними змінами, а Н.Тоцька трактує як живі чергування приголосних фонем. Як ви думаєте, це виключно термінологічні відмінності, чи за цим криється глибший зміст? Який саме?

15. У вигляді реферату висвітліть питання про різні теорії щодо розуміння природи складу і складоподілу.

16. Проаналізуйте конкретні правила складоподілу за М.Жовтобрюхом та Н.Тоцькою. Свої висновки щодо різних способів поділу слів на склади узагальніть у вигляді короткого реферату.

17. Уважно прочитайте визначення фразового наголосу в працях різних мовознавців. Напишіть, у чому полягає відмінність розуміння цього поняття різними авторами.

18. Користуючись словником Б.Грінченка (Словарь української мови), випишіть слова, що починаються літерою г, уживані в сучасній українській мові. Як вимовляєте ці слова ви?

19. Напишіть реферат на тему: «Вимова приголосних перед і в українській мові». Яка принципова різниця в поглядах на вимову зубних приголосних перед і двох відомих мовознавців М.Наконечного та М.Жовтобрюха? Які докази на користь своєї концепції наводять вони? Хто вас більше переконав і чому?

20. Д.Ревуцький, учитель словесності М.Рильського, у книзі «Живе слово» наводить характеристику художнього значення звуків, яку дав російський поет-символіст К.Бальмонт у лекції «Поезія як чаклунство». Опрацюйте уривки з цієї праці, спробуйте самотійно дібрати слова, які б підтверджували значення звуків, які він пропонує.

21. Порівняйте порядок слідування літер у алфавіті другого видання «Українського правопису» і четвертого видання.

22. Питання культури української мови в оцінці видатних письменників, учених, громадських діячів.

23. Історія українського лінгвоциду.

24. Роль південно-східного наріччя у формуванні СУЛМ.

25. Значення творчості І.П.Котляревського у розвитку української літературної мови на народній основі.
26. Т.Шевченко – основоположник нової української літературної мови.
27. Чотири аспекти вивчення звукової системи мови. Охарактеризувати кожен з них.
28. Які методи використовуються у фонетичних дослідженнях?
29. На які звукові відрізки членуються мовний потік? Які звукові одиниці і чому називаються сегментними (лінійними), а які – надсегментними (нелінійними)?
30. Опишіть роботу мовного апарату в цілому і функцію окремих мовних органів.
31. Фонологічні школи.
32. Дискусії з питань визначення фонем.
33. Які є класифікаційні схеми українських приголосних?
34. У чому полягає відмінність чергування фонем від комбінаторних і позиційних модифікацій у мовному потоці?
35. У чому виявляються взаємозв'язки між фонетичними і морфологічними явищами в українській мові?
36. У чому полягає чергування о та е з фонемним нулем? Які історичні передумови цього чергування? Які є відхилення, чим вони зумовлені?
37. Поясніть процес виникнення та історичного розвитку чергувань /o/ та /e/ з /i/. У яких морфологічних формах відбувається чергування? Вкажіть випадки, коли а) чергування /o/ та /e/ з /i/ не відбувається; б) коли фонема і виступає незакономірно.
38. У яких випадках після шиплячих та j виступає о (з історичним поясненням)? Встановіть можливі відхилення, що зумовлені різними причинами.
39. Проаналізуйте кілька визначень складу за рекомендованою літературою. Як розуміють автори склад: як одиницю фонетичну чи фонологічну? Які аргументи висуваються на користь обох точок зору? Що думаєте ви з цього приводу?
40. Користуючись словником наголосів, доберіть 10 слів, у яких залежно від місця наголосу змінюється лексичне значення слова і 10 – у яких змінюється граматичне.
41. Обґрунтуйте обсяг поняття «орфоепія» у визначенні його різними авторами.
42. Яке суспільне значення має норма літературної вимови.
43. Розкрийте поняття варіантності і варіативності вимовної норми.
44. Коротко опишіть, як формувалася українська літературна вимова.
45. Напишіть усі українські літери за алфавітом. Назвіть їх уголос і розбийте на групи залежно від принципу, покладеного в основу назви літери.
46. Чому виникла потреба в новому виданні «Українського правопису»?
47. Проаналізуйте деякі правила і винятки нового видання «Українського правопису». Встановіть, які з них ілюструють фонетичний принцип правопису, а

які – морфологічний?

48. Формування конотативно зумовлених лексичних значень.
49. Знакова природа слова.
50. Значення мотивації для усвідомлення природи словесного знака.
51. Семантичні зв'язки у словниковому складі.
52. Сформулювати різні лінгвістичні критерії визначення і класифікації синонімії.
53. Джерела формування синонімічних рядів.
54. Взаємодія лексичної системи української літературної мови з діалектними лексичними системами.
55. Складна і різнопланова джерельна база антонімії слів в об'єктивній реальності.
56. Стилїстичні фігури, що побудовані на явищі антонімії у системі художньо-зображальних засобів.
57. Фразеологічна варіантність та індивідуально-авторські перетворення.
58. Експресивно-стилїстичні властивості фразеологізмів.
- 59.3 історії староукраїнської лексикографії.
60. Історичні зміни у складі української лексики (на прикладі архаїзмів).
61. Історичні зміни у складі української лексики (на прикладі історизмів).
62. Історичні зміни у складі української лексики (на прикладі неологізмів).
63. Навести найбільш складні приклади вживання багатозначних слів у різних стилях мовлення.
64. Навести найбільш складні приклади вживання омонімів у різних стилях мовлення.
65. Навести найбільш складні приклади вживання синонімів у різних стилях мовлення.
66. Навести найбільш складні приклади вживання антонімів у різних стилях мовлення.
67. Наведіть найбільш складні приклади вживання паронімів у різних стилях мовлення.
68. Сформулювати основні вимоги до вживання термінологічної лексики у різних стилях мовлення.
69. Сформулювати основні вимоги до вживання професійної лексики у різних стилях мовлення.
70. Дати характеристику фразеології і пояснити специфіку її вживання у різних стилях мовлення.

## **9. Методи навчання**

Словесні (розповідь, бесіда, лекція тощо), наочні (ілюстрація, демонстрація тощо), практичні (виконання вправ), репродуктивний метод, частково-пошуковий метод, самостійна робота студентів, інтерактивні методи навчання, аудиторні практикуми, спостереження й аналіз мовних явищ тощо.

## 10. Методи контролю

Усне опитування, письмове тестування, написання есе, виконання письмових завдань, перевірка виконання самостійної роботи, критична оцінка опрацьованої літератури, підготовка повідомлення/виступу, написання статті, письмове міркування, залік, захист ІНДЗ, екзамен.

## 11. Критерії оцінювання результатів навчання

**Основними критеріями оцінювання знань студентів є:**

- 1) характер і якість підготовки студента до іспиту;
- 2) ступінь усвідомлення навчального матеріалу, розуміння того, про що повідомляється;
- 3) повнота, правильність і точність відповіді;
- 4) уміння застосовувати набуті знання;
- 5) мовленнєве оформлення відповіді.

**Оцінка «5» ( А ) «відмінно» ставиться, якщо студент показав:**

- ґрунтовні знання з української мови;
- виявлення обізнаності з проблемами розвитку української мови на сучасному етапі;
  - термінологічно точне знання мовознавчих понять, їх правильне застосування;
  - вміння дати розгорнуту, логічно побудовану відповідь, яка демонструє ерудицію і глибокі знання студента, відповідає вимогам культури мови;
  - вільно використовує набуті теоретичні знання під час аналізу практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших мовознавчих проблем, пов'язує програмовий матеріал із профілем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок.

**Оцінка «4,5» (В) «добре» ставиться, якщо студент показав:**

- термінологічно точне знання мовознавчих понять, але недостатнє вміння їх застосування;
  - практичні навички, що опираються на теоретичну підготовку;
  - вміння висловлювати свої міркування з приводу тих чи інших мовознавчих проблем, але припускається певних неточностей і помилок у логіці викладу теоретичного матеріалу або при аналізі практичного.

**Оцінка «4» (С) «добре» ставиться, якщо студент показав:**

- вміння дати розгорнуту логічну відповідь, але бракує чіткої аргументації, мають місце мовні огріхи;
  - практичні навички поступаються теоретичній підготовці; домінує репродуктивний тип відповіді.

**Оцінка «3,5» (Д) «задовільно» ставиться, якщо студент показав:**

- у визначенні термінології допущені недоречності і невідповідності, недостатні вміння її застосування;

- недостатньо сформовані вміння аналізувати текст;
- відповідь неповна, основні положення недостатньо аргументовані, допущені мовні помилки.

**Оцінка «3» (E) «задовільно» ставиться, якщо студент показав:**

- неточності у знаннях, відсутність вмінь оцінювати факти та явища мовознавчого характеру;
- слабкі навички самостійного аналізу теоретичних та практичних проблем, запропонованих студенту;
- задовільні навички ведення наукової дискусії;
- відповідь неповна, основні положення слабо аргументовані, допущені мовні помилки.

**Оцінка «2» (FX) «незадовільно» ставиться, якщо студент показав:**

- слабкі знання змісту мовознавчого курсу;
- низький рівень лінгвістичних знань;
- поверхову відповідь, наявність грубих помилок у фактичному матеріалі, мова бідна, невиразна.

**Оцінка «2» (F) «незадовільно» ставиться, якщо студент показав:**

- відсутність знань змісту мовознавчого курсу;
- відсутність загально-гуманітарного та наукового мислення;
- відсутність практичних навичок.

## 12. Розподіл балів, які отримують студенти

### 3-й семестр

Поточне тестування та самостійна робота														Сума	
Змістовий модуль 1									Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3		100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	
7	7	7	7	7	6	6	6	6	7	7	7	7	7	7	

### 4-й семестр

Поточне тестування та самостійна робота														ІНДЗ	Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 4							Змістовий модуль 5									
T16	T17	T18	T19	T20	T21	T22	T23	T24	T25	T26	T27	T28	T29			
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	10	20	100

## Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
<b>90-100</b>	відмінно	
<b>82-89</b>	добре	

<b>75-81</b>		зараховано
<b>69-74</b>	задовільно	зараховано
<b>60-68</b>		
<b>35-59</b>	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
<b>1-34</b>	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

### 13. Методичне забезпечення

1. Робоча навчальна програма.
2. Навчальні підручники і посібники.
3. Методичні розробки: збірники завдань і вправ, тематичні завдання.
4. Конспект лекцій.
5. Завдання для практичних, самостійних і модульних робіт.
6. Питання до іспиту.
7. Джерельна база.

### 14. Рекомендована література

#### Базова

1. Микитюк Оксана. Сучасна українська мова: самобутність, система, норма: навч. посібник. – 3-тє вид. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. – 440 с.
2. Шкуратяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова: Модульний курс: Навч. посіб. – К.: Вища школа, 2007.
3. Новий український правопис. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 284 с.

#### Допоміжна

1. Блик О.П. Фонетика. Орфоєпія. Графіка. Орфографія. Посібн. для вчителів. – К.: Рад. шк., 1988.
2. Головащук С.І. Складні випадки наголошення: Словник-довідник. – К.: Либідь, 1995.
3. Головащук С.І. Словник-довідник з українського літературного слововживання. – К.: Рідна мова, 2000.
4. Грищенко А.П., Мацько Л.І. та інші. Сучасна українська літературна мова. За редакцією А.П.Грищенка. – К.: Вища школа, 1997.
5. Доленко М.Т., Дацюк І.І., Кващук А.Г. Сучасна українська мова. – К.: Вища школа, 1987.
6. Жовтобрюх М.А., Кулик Б.М. Курс сучасної української літературної мови. Частина 1. – К.: Вища школа, 1972.
7. Пентиліук М.І. Культура укр. мови і стилістика. Підручник. – К., 1994.
8. Словник іншомовних слів / За ред. О.С. Мельничука. 2-ге вид. – К., 2002.
9. Словник труднощів української мови / За ред. С.Я. Єрмоленко. – К., 1989.
10. Сучасна українська літературна мова за редакцією М.Я. Плющ. – К.: Вища школа, –1994.

11. Тоцька Н.І. СУЛМ: Фонетика, орфоепія, графіка, орфографія. - К.: Вища школа, 1981.
12. Шевченко Л.Ю., Різун В.В., Лисенко Ю.В. Сучасна українська мова. Довідник. – К.: Либідь, 1993.
13. Шкурятяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова. – К.: Літера, 2000.
14. Українська літературна вимова і наголос: Словник-довідник / Уклад. І.Р. Вихованець, С.Я. Єрмоленко, Н.М. Сологуб, Г.Х. Щербатюк. – К., 1973.
15. Українська мова. Ч.1. За ред. Дудика П.С. – К., 1988.
16. Український орфографічний словник. 5-те вид. / Уклад. В.В. Чумак, І.В. Шевченко, Л.Л. Шевченко. Г.М. Ярун. – К., 2005.
17. Ющук І.П. Українська мова. – К.: Либідь, 2003.

### 15. Інформаційні ресурси

1. [www.education.gov.ua](http://www.education.gov.ua) – веб-сторінка Міністерства освіти і науки України.
2. [www.nduv.gov.ua](http://www.nduv.gov.ua) – веб-сторінка бібліотеки ім. В.Вернадського.
3. <http://msdn.microsoft.com> – Прес-реліз фірми Microsoft про виставку EnterEX, де відбулася презентація Windows Ukrainian Interface Language Pack;
4. <http://dict.linux.org.ua> – Проект англійсько-українського словника технічних термінів;
5. <http://dict.linux.org.ua/text/index.html> – Проект англо-українського словника технічних термінів;
6. <http://hot-files.narod.ru/files/> – Транслітераційні мовні програми для різних мов (в тому числі українською);
7. <http://irc.iatp.by/showart.php> – Смайлики. Толковий словарь;
8. <http://krytyka.kiev.ua> – Журна „КРИТИКА” (інформація про новий український правопис, термінологічні та інші проблеми сучасної української мови);
9. <http://novamova.com.ua/index.html> – Українська мова в Інтернеті, консультації фахівців, інформація про українську мову тощо;
10. <http://ulif.org.ua> – Український лінгвістичний портал;
11. <http://www.domivka.net/ftema13134.html> – Україномовний Інтернет;
12. <http://www.geocities.com/ukrexlibris/> – Україномовний сайт про сучасну українську мову;
13. <http://www.msu.kharkov.ua/tc/> – Галузевий термінологічний центр;
14. <http://www.univ.kiev.ua> – Офіційний сайт Київського національного університету імені Тараса Шевченка (інформація про розвиток сучасної української літературної мови на сайті лінгвістичного гуртка);
15. <http://www.nestor.minsk.by/kg/0-ukrain/> – Інтернет-видання „Компьютерная газета” (про пакет з українським інтерфейсом для Windows XP Professional від Microsoft);
16. [www.korespondent.net/data/events.html](http://www.korespondent.net/data/events.html) – Українська мережа новин “Кореспондент” (інформація про випуск Microsoft україномовної версії Windows);
17. [www.zn.kiev.ua](http://www.zn.kiev.ua) – Газета „Дзеркало тижня” (сучасний стан української літературної мови);
18. [www.ukr\\_mova.com.ua](http://www.ukr_mova.com.ua) – Інтернет-сайт, що подає різноманітну інформацію про українську літературну мову.